

V spomin

JANEZ K. LAPAJNE

(1937–2012)

dr. Janez K. Lapajne
(foto: arhiv družine Lapajne)

13. aprila 2012 je po daljši bolezni na svojem domu v Domžalah umrl geofizik in seizmolog dr. Janez K. Lapajne. Rodil se je 11. februarja 1937 v Celju. Diplomiral je leta 1962 iz fizike na Fakulteti na naravoslovje in tehnologijo Univerze v Ljubljani, magistriral pa leta 1974 iz ekonomije na Ekonomski fakulteti z delom Posegi v gospodarskem prostoru: pristop k sistemskemu obravnavanju. Doktoriral je leta 1978 iz geofizike na Rudarsko-geološko-naftni fakulteti Univerze v Zagrebu z disertacijo Transformacija nekaterih geofizikalnih anomalij v geološko informacijo: raziskave boksita v Istri.

Od leta 1964 do 1980 je delal kot geofizik na Geološkem zavodu Ljubljana, dlje časa tudi kot vodja Oddelka za geofiziko. Raziskoval je predvsem z geoelektričnimi, seizmičnimi in magnetnimi metodami. Med njegove pomembnejše študije spadajo raziskave za zajem termalne vode, v katerih je zelo uspešno določil lokaciji za dve vrtini na območju Čateških toplic, ki sta postali eni najbolj izdatnih. S podrobnimi meritvami gostote magnetnega polja na širšem območju Rogaške Slatine je s sodelavci določil lokacijo za vrtino K-2/75 pri Sp. Kostrivnici, ki daje približno tri četrtine zelo znane mineralne vode Donat Mg. Pomembne so tudi njegove raziskave boksita v Istri z geoelektričnimi metodami, večkrat pa je raziskoval tudi v tujini. Leta 1986 je napisal učbenik Osnove geofizike za srednješolski program geološke usmeritve.

Leta 1980 se je zaposlil na Seizmološkem zavodu Slovenije. Ko se je ta leta 1994 preimenoval v Upravo RS za geofiziko, je bil njen direktor vse do upokojitve leta 2001. Kot seizmolog se je najprej ukvarjal s potresno mikrorajonizacijo, njegovo najpomembnejše področje pa je povezano z ocenjevanjem potresne nevarnosti. Je vodilni avtor uradne karte potresne nevarnosti Slovenije, ki je izšla leta 2001. Karta podaja projektni pospešek tal in je pripravljena skladno z evropskim standardom Evrokod 8. Izdelana je po metodi prostorskega glajenja seizmičnosti, ki jo je izdatno izpopolnil. Sodelavci so po tem postopku razvili tudi računalniški program za ocenjevanje potresne nevarnosti OHAZ, ki ga uporabljamo v Sloveniji in v številnih drugih državah. Leta 2000 je v Poljčah organiziral odmevno mednarodno delavnico Seismicity modelling in seismic hazard mapping. Sodeloval je pri raziskavah za ocenjevanje potresne nevarnosti na lokacijah jedrske elektrarne Krško in tudi drugih pomembnih objektov. Pri tem je tvorno sodeloval z drugimi institucijami, predvsem z Inštitutom za konstrukcije, potresno inženirstvo in računalništvo Fakultete za gradbeništvo in geodezijo, kjer je občasno tudi predaval. Po potresu leta 1998 v Posočju je do upokojitve vodil projekt prenove državne mreže potresnih opazovalnic, ki danes obsega 26 širokopasovnih potresnih opazovalnic, povezanih s središčem za obdelavo podatkov v Ljubljani. V začetku devetdesetih let 20. stoletja je bil pobudnik ustanovitve Slovenske zveze za geodezijo in geofiziko (SZGG) in njen prvi pred-

sednik, pozneje pa častni član. SZGG se je po njegovi zaslugi kmalu vključila v Mednarodno zvezo za geodezijo in geofiziko (IUGG). Bil je član Seismological Society of America, American Geophysical Union in Society of Exploration Geophysicist ter se redno udeleževal mednarodnih strokovnih srečanj.

Janez K. Lapajne je bil zelo dejaven na publicističnem področju. Napisal je več kot 20 znanstvenih in več kot sto strokovnih člankov. Med letoma 1996 in 2001 je bil urednik publikacije Potresi v letu, ki jo je izdajala Uprava RS za geofiziko. V reviji Ujma je s strokovnimi prispevki sodeloval vse od začetka izhajanja leta 1987 in bil do svoje smrti član uredniškega odbora. V prvem desetletju izhajanja je objavil več prispevkov z naslovom Veliki potresi na Slovenskem, v katerih je podrobno opisal največje potrese od t. i. Beljaškega potresa leta 1348 do Brežiškega potresa leta 1917. Izjemno je skrbel za pravilno rabo slovenske strokovne terminologije v geofiziki in seizmologiji. V Ujmi je zato redno objavljajl prispevke z naslovom Strokovna beseda, v katerih je obravnaval izrazoslovje s področja seizmologije, seizmotektonike in tudi širše s področja naravnih nesreč. S Strokovno besedo je v Ujmi sodeloval od njene prve številke do jubilejne 25. številke leta 2011, ki je bila tudi njegova zadnja. V zadnjih letih je dopolnjeval zbrano gradivo in pripravljajl Seizmološki terminološki slovar, ki ga je urejal do svoje smrti. Agencija RS za okolje ga bo izdala posthumno. S strokovnimi prispevki se je redno oglašajl tudi v prilogi Dela – Znanost in v poljudnoznanstveni periodiki. Ob 100-letnici slovenske seizmologije je leta 1997 pripravil posebno prilogo revije Gea in organiziral postavitve spominske plošče pionirju slovenske seizmologije dr. Albinu Belarju na zgradbi nekdanje realke na Vegovi ulici v Ljubljani, kjer je bila v letih 1897–1919 prva potresna opazovalnica na Slovenskem. Janez Lapajne, ki je bil tudi dober slikar in ilustrator, je ob tej priložnosti po fotografiji narisajl zelo dober portret Albina Belarja v olju.

Z njegovo smrtjo je slovenska seizmologija izgubila velikega strokovnjaka, ki je bil zelo predan svojemu delu in svoji družini, ženi Mariji in sinovoma Janezu ml. ter Simonu. Janez Lapajne je bil velik ljubitelj narave. Živel je asketsko, vendar polno življenje. Bil je človek močne volje in velik borec, kar je dokazoval tudi med dolgotrajno boleznijo.

Andrej Gosar in Barbara Šket Motnikar